

Til Samisk kirkeråd

Som medmennesker, i våre menigheter og arbeidsfellesskap, kjenner vi på bekymring for en kulturell krise for minoriteter og for den økologiske krisen som naturen og verden er i.

Vi har valgt og velger å stå i relasjon til vår skaper, frelser og hjelper. Mange av oss har gjort og gjør dette for å spre lys der det er mørke, håp der det hersker håpløshet, fellesskap med Vårherre og med hverandre. I spenningen mellom håpet vi skal forkynne og krisen vi opplever, vil vårt arbeid få større tyngde, troverdighet og økt interesse dersom vi har ryggdekning og oppmerksomhet fra flest mulige råd og institusjoner når vi beskriver tiden vi er i.

1. **Ødelagt livsgrunnlag for samisk kultur.** Når det bygges industriell infrastruktur i fjellområdene langs kysten og i innlandet i Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark, ødelegges livsgrunnlaget for samene. Det har store omkostninger: Tapt språk og kultur for en minoritetsfolkegruppe.
2. **Økt press på naturmangfoldet.** Når det planlegges vindturbiner langs kysten av Norge, ødelegges store områder natur. Konsekvensene av dette er et redusert naturmangfold og at store områder med natur blir endret for alltid på grunn av inngrep som veier, vindturbinplattformer, samt forurensning fra vindturbinene. FNs naturpanel har fortalt oss at redusert naturmangfold er en like stor trussel mot livet på jorden som klimautviklingen.
3. **Verdivalg.** Det treng en belysning, omtale og problematisering av pågående interesse- og verdimotsetning som eksisterer mellom Sàpmi og den norske stat, og de konsekvenser det har for dem som er involvert.

Vi ønsker å vise vår støtte til Sàpmi

Vi har bedt bispemøtet bidra til å verne om naturgrunnlaget for den samiske befolkningen.

Vi har bedt dem belyse, omtale og problematisere pågående interesse- og verdimotsetninger som eksisterer, mellom Sàpmi og det norske storsamfunnet, og de konsekvenser det har for de som er involvert¹

Vi vil be Samisk kirkeråd om fornyet og styrket støtte i arbeidet for å verne Sàpmi, verne naturen mot ødeleggelse, og holde frem viktigheten av bevisste verdivalg.

¹ Se fotnote 2. Dette har Kirkemøtet 2019 forpliktet seg til, i henhold til «Strategiplan for samisk kirkeliv»

Kopi: Bispemøtet og Mellomkirkelig råd

Fra prester i Den norske kirke.

Overhalla/Mosjøen 28. mai 2020

Til Samisk kirkeråd,

Vi lever i en tid med store globale og miljømessige utfordringer. Det er mye som truer livsgrunnlaget for menneskeheten. Mange er urolige og trenger trygghet til å forkynne håp og handling.

Den norske kirke har i mange år engasjert seg i klimakampen. Allerede i 1969 uttalte Bispemøtet seg om forurensning og miljø. I 1975 erkjente Bispemøtet at oljefunnene i Norge bød på en etisk utfordring. Og i den politiske kampanjen Klimavalg 2013 var Den norske kirke en av hovedaktørene. Hensikten med kampanjen var å skape en større klimabevisthet i Norge. På Kirkemøtet 2019 vedtok Kirkemøtet Strategiplan for samisk kirkeliv for årene 2019-2027. Her har den norske kirke forpliktet seg til å *«påpeke hvilke konsekvenser utfallet av beslutninger i arealvernsaker kan ha for samene som urfolk i Norge, og om beslutningene er i tråd med internasjonale konvensjoner som staten Norge har sluttet seg til.»*²

Å være prest handler om å ha et bevisst forhold til godt og ondt, ha kontakt med sitt etiske ansvar og sin samvittighet overfor Gud. Vi ønsker å være våkne overfor livssituasjonen til enkeltmennesker, folkegrupper og skaperverket vårt. Kirken har tradisjon for å stå på de svakes side, minoritetenes side - mot makten. Vårt mandat er å være en folkekirke for alle, slik Jesus ble Kristus for alle.

Våren 2020 startet Teologenes Klimaaksjon³. Der dette handler om et bredt og globalt klimaengasjement, vil vi rette søkelyset mot et stort etisk dilemma i klimaarbeidet; Å ofre natur og urbefolknings livsgrunnlag på de grønne sertifikatets alter.

Vi trenger et klimaengasjement i Den norske kirke som ikke går på bekostning av skaperverket og våre minoriteter.

² Det er i følge denne planen kirkens diakonale ansvar å reagere på dette og handle.

4.3.2 I kirkens arbeid med vern om skaperverket er det viktig å være bevisst hvordan og i hvilken grad urfolks og samenes samfunnskontekst er til stede på en relevant, synlig og likeverdig måte når man drøfter samfunnsutvikling. **Man må også vurdere om samfunnsutviklingen er i tråd med en kulturell, økologisk og økonomisk bærekraft. Man kan påpeke hvilke konsekvenser utfallet av beslutninger i arealvernsaker kan ha for samene som urfolk i Norge, og om beslutningene er i tråd med internasjonale konvensjoner som staten Norge har sluttet seg til.** På den måten kan kirken bidra til å verne om naturgrunnlaget for den samiske befolkningen. Kirken kan belyse, omtale og problematisere pågående interesse- og verdimotsetning som eksisterer, og de konsekvenser det har for de som er involvert. Dette gjelder særlig ved interessemotsetninger i lokalsamfunn. De mennesker som er berørt av de menneskeskapte klimaendringene, ulike former for naturinngrep eller forringelse av naturmiljøet, skal erfare at kirken tar deres problemer på alvor. (S.34) https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkemotet/2019/saksdokumenter/km_14_2_19_strategiplan_for_samisk_kirkeliv.pdf (14.05.20. KL 1634)

³ Se <https://www.opprop.net/teologenesklimaaksjon> (110520 kl 20:32)

Skaperverket og Såpmi trenger et sterkere vern

Den norske stat⁴ sanksjonerer i disse dager vindindustri og vindturbiner i vindrike områder i uberørt norsk fjellheim. Disse industriområdene kan få opptil 250 meter høye vindturbiner som skader og dreper fugler, deriblant fredede fugler og dyr - havørn, hubro og flaggermus. De omdanner nærfjellområdet, friluftsområder og nedarvede reinbeiteområder til industriområder med anleggsveier, støy og fare for iskast fra rotorbladene. Ofte blir de etablert mot grunneiers ønske.

Vindturbinutbygging i urørt natur symboliserer for mange av oss en slags kulminasjon av det modernistiske og fremmedgjorte natursyn der mennesket forstår seg selv som atskilt og uavhengig av naturen. Naturen er redusert til objekt for menneskets kost-nytte vurderinger. Intet er lenger hellig ifølge dette utilitaristiske synet på naturen.

Arealvern

Situasjonsbeskrivelse Vindturbinene representerer store arealinngrep. Arealinngrep representerer i seg selv en stor trusselen mot reindriftsnæringa, mot natur og biologisk artsmangfold. Reindrifta har allerede mistet store areal, ikke minst gjennom utbygginga av vannkraft. Det gjelder slett ikke bare Alta-utbygginga. Det samiske samfunnet har fått en betydelig innskrenking i sine leveområder, og har slik bidratt i rikt monn til elektrifiseringen av Norge.

Naturvernforbundet sier om arealinngrep: «Arealinngrep er den desidert største akutte trusselen mot natur og artsmangfold både nasjonalt og globalt»⁵, og «90 prosent av alle rødlista arter i Norge trues nettopp på grunn av arealendringer og arealødeleggelse»⁶. Ødelagte økosystemer gjør natur og mennesker langt mer sårbare for klimaendringene.

For samene Samiske kultur, næring og språk er truet når det bygges vindmølleturbiner i reinbeiteområder. I festtaler er vi stolte av den samiske urbefolkning. Men vi vet at storsamfunnet og kirken har en vanskelig historie å se tilbake på. I lov og konvensjoner har vi forpliktet oss til å bevare Norges urbefolkning, samene:

- ILO-konvensjonen om urfolks og stammefolk i selvstendige stater som ble ratifisert av Norge 20.06.90
- FNs urfolkskonvensjon som ble ratifisert av Norge samme dag som den ble vedtatt i FN, 13.09.2007.
- Grunnlovens paragraf 108
- Reindriftslovens paragraf 22.

⁴ Det er stor etterspørsel på «grønn» energi i Europa og mye penger å tjene på å selge grønn energi.

⁵ IPBES-rapporten fra FNs naturpanel. Se <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/bilder/nyhetsdokumenter---old/nyheter-vedlegg/faktaark-versjon-10.pdf> 20.mai 2020, kl 21.28.

⁶ <https://naturvernforbundet.no/vindkraft/> 20.mai 2020 kl 21.30

- Samene har dessuten bruksrett til fjellområder der de har drevet reindrift i flere hundre år. Eks: Det har vært sørsamisk reindrift på Øyfjellet i Vefsn i mellom tre til fem hundre år.

Kirkens og statens manglende kunnskap og utilstrekkelige handlinger har ført til at kong Harald (i 1997) og biskoper (Biskop Solveig Fiske i Elgå 2.-4.juni 2017)⁷ har bedt samene om tilgivelse for den urett som er blitt dem til del. Å ta lærdom av historien og denne uretten kirke og stat har gjort, er vanskeligere. Vi ønsker å støtte samene i denne vanskelige tiden.

Lov og folkerett burde fortelle oss at det er storsamfunnets plikt å verne alle minoriteter. Når storsamfunnets interesser møter samisk minoritet, vil kirken denne gang, nå, i vår tid lære av historien og verne samenes rett?

Kirken Om arealvern skrives det i arkivsak 17/06668-1, «Arealvern» fra Samisk kirkeråd 2016-2020⁸:

Her aktualiseres spørsmålet om kirkens rolle i arbeidet med «Klimaendringer, miljø, forbruk og bærekraft». I denne saken gis «det teologiske grunnlaget for kirkens oppdrag knyttet til vern om skaperverket og kampen for rettferdighet». Situasjonsbeskrivelsen derfra kan sammenfattes:

Arealinngrep i samiske områder i Norge, så vel som arealinngrep i andre urfolks områder over hele verden, skaper både interessemotsetninger og verdimotsetninger. Dette fører til konflikter og tvister som har store negative følger for urfolk. Dette skjer også i samiske områder i Norge. Dette fører til forringelser av samenes tradisjonelle og naturbaserte virksomheter, dagliglivets gjøremål, noe som så også påvirker deres fysiske og psykiske helse på en svært negativ måte. (s 2)

Vern av areal, naturmangfold og vår urbefolknings levebrød og psykiske helse bør være mer enn skrivebordmoral for Den norske kirke.

Som prester vil vi ikke stå passivt og observere at samene blir fratatt sitt livsgrunnlag for fremtidige generasjoner. Vi setter spørsmåltegn ved de formelle prosesser som fører til at reinbeiteområder og naturen taper gang på gang. Vi mener at Den Norske Kirke klart og tydelig bør gi sin støtte til våre samiske minoriteter og inkludere vår urbefolknings interesser i allerede eksisterende miljøvernsaker som det jobbes med.

Hele Norge

Selv om det er samene som står i fokus i dette dokument, vil vi gjerne presisere at vårt engasjement gjelder hele Norges befolkning og geografi.

Etablering av vindturbiner og vindparker har sikkert skapt velstand for noen aktører. Men noen års erfaring viser også at det skapes konflikter mellom interessegrupper, og helt ned til lokalmiljøer og nabolag. Konfliktene kan være av forretningsmessig karakter, men ofte bunner de i frykt for de kraftige inngrepene som vind-utbyggerne gjør i naturen.

⁷ Se <https://kirken.no/nb-NO/bispedommer/Hamar/nvheter/biskopen-ba-samene-om-tilgivelse/> (110520 kl 20.00)

⁸ Se <https://kirken.no/globalassets/kirken.no/samisk-kirkeliv/dokumenter/samisk-kirkerad-sakspapirer/novdes2017-tana/3417-vern-om-skaper/vern-om-skaperverket-og-kamp-for-rettferdighet.pdf> (110520 kl 2010)

De som berøres negativt av vindkraftutbygging er ikke bare overkjørte skogeiere som mister råderett over egen grunn. Vi vet at mange mennesker i Norge bærer på en sterk bekymring knyttet til videre utbygging av vindparker i Norge. De store naturinngrepene til slike industriområder er uholdbare for mange, og strider mot deres grunnleggende livsverdier. Levegrunlaget forsvinner for flere dyrearter, naturopplevelsen forringes for mange naturbrukere, og de som bor i nærheten utfordres av støy og visuelle endringer.

Vi ønsker med dette å rette bispemøtets oppmerksomhet mot fire områder som nå er utsatt:

1. **Ødelagt livsgrunnlag for samisk kultur.** Det bygges infrastruktur i fjellområdene langs kysten og i innlandet i Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark. Livsgrunlaget for samisk kultur ødelegges⁹.

Eks:

- I Jillen Njaarke reinbeitedistrikt i Grane/Vefsn er det fem samiske storfamilier som driver reindrift. Det er høyst usikkert om disse familiene kan fortsette med sitt levebrød om **Øyfjellet (Vesterfjellene) vindpark** på 55 kvadratkilometer bygges ut. De mister tilgangen til vinterbeitet sitt. Eolus som har fått konsesjon av NVE har begynt å bygge svær anleggsvei i fjellområdet uten av de har fått på plass en avtale med reindriftseierne, slik NVE opprinnelig forlanger for at konsesjonen skal være gyldig.
 - **Davvi Vindkraftverk (Rásttigáisá)** planlegges på Finmarksvidda. Det er stor lokal motstand. Her finner vi Norges nest største inngrepsfrie område. Rásttigáisá regnes som et hellig fjell.
Reindrift – berører flere reinbeitedistrikt;
Spesielt distrikt 13 – Lágesduottar, men også 9 – Čorgaš og 14A – Spierttagáisá
Laksefjordvidda-Lágesduottar og Ifjordfjellet-Idjavuonduottar er ikonterreng for innlandsfiske og jakt; lokalt, regionalt og nasjonalt. Vassdragsfeltet til Storelva og Tana som er varig verna vassdrag blir berørt. (Fra www.motvind.org)
 - **Dønnesfjord Vindkraftverk** på Sørøya i Finnmark er nok et eksempel på vindkraftverk som representerer et vesentlig inngrep i skjør natur, samt at det innebærer et betydelig inngrep i kalvingsområdene for rein.
2. **Økt press på naturmangfoldet.** Vindturbinanlegg planlegges og bygges også i Rogaland, Vestland og Møre- og Romsdal. Når det planlegges vindturbiner langs kysten av Norge, ødelegges store områder natur. Konsekvensene av dette er at naturmangfoldet blir mindre. Konsekvensene av dette er at redusert naturmangfold og at store områder med natur blir endret for alltid på grunn av inngrep som veier, vindturbinplattformer, samt forurensning fra vindturbinene: mikroplast og oljesøl. FNs naturpanel har fortalt oss at redusert naturmangfold er en like stor trussel mot livet på jorden som klimautviklingen.
Hubro, verdens største ugle og en sterkt truet art, taper mot vindkraft. Omtalt i Kommunal Rapport 06. juni 2019.

⁹ Det må vurderes samisk folkegruppe og kultur er utsatt for ETNISK RENSNING. Se <https://ksu.no/artikler/kronikk/100675-etnisk-rensning-i-2020>

3. **Svekket lokaldemokrati.** Lokalsamfunn opplever at vedtak i kommunestyre ikke blir tatt til etterretning. Etter vedtak i kommunestyre og fylkesting om ikke å bygge ut Vardafjell på Sandnes, har OED likevel vedtatt utbygging. Gilja, Tysvær er andre eksempler.

Vefsn kommunestyre vedtok bygging av Øyfjellet vindpark i Vesterfjellene på tross av at de er klar over at reindriftnæringen blir overkjørt av utbyggerne¹⁰. Demokratiske kjøreregler er fraværende- det teknologiske kost-nytte tenkemåten er enerådende.

Samiske familier og folk som støtter reindriftnæringa fortviler.

Det treng en belysning, omtale og problematisering av pågående interesse- og verdimotsetning som eksisterer mellom Såpmi og den norske stat, og de konsekvenser det har for de som er involvert.

4. **Konsekvenser av et fragmentert syn på skaperverket/naturen**

Tap av kultur, tap av identitet for urbefolkningen og for norsk befolkning, svekket psykisk helse, tap av friluftsområder, tap av hellige områder i naturen som er viktige for det åndelige livet, tap av biologisk mangfold. Uanede konsekvenser av å leve i en verden der den ville naturen innskrenkes mer og mer. Den naturlige bufferen blir mindre. Vi har sett det nå i koronapandemien, hva som skjer når mikrober fra den ville naturen kommer inn i vår menneskeverden.

Vi har bedt bispemøtet om å

- **Forsterke sin støtte til Såpmi i møte med vindkraftindustrien.**
- **Fornye og forsterke sitt forsvar for naturmangfold.**
- **Belyse, omtale og problematisere pågående interesse- og verdimotsetninger som eksisterer, mellom Såpmi og det norske storsamfunnet, og de konsekvenser det har for de som er involvert.**

Vi ber Samisk kirkeråd

Vi ber Samisk kirkeråd om fornyet og styrket oppmerksomhet i en tid preget av aktiv avgrensning av samiske leveområder, avgrensning av naturmangfoldets lisvbetingelser og en tid preget av manglende demokratiske prosesser

Med vennlig hilsen

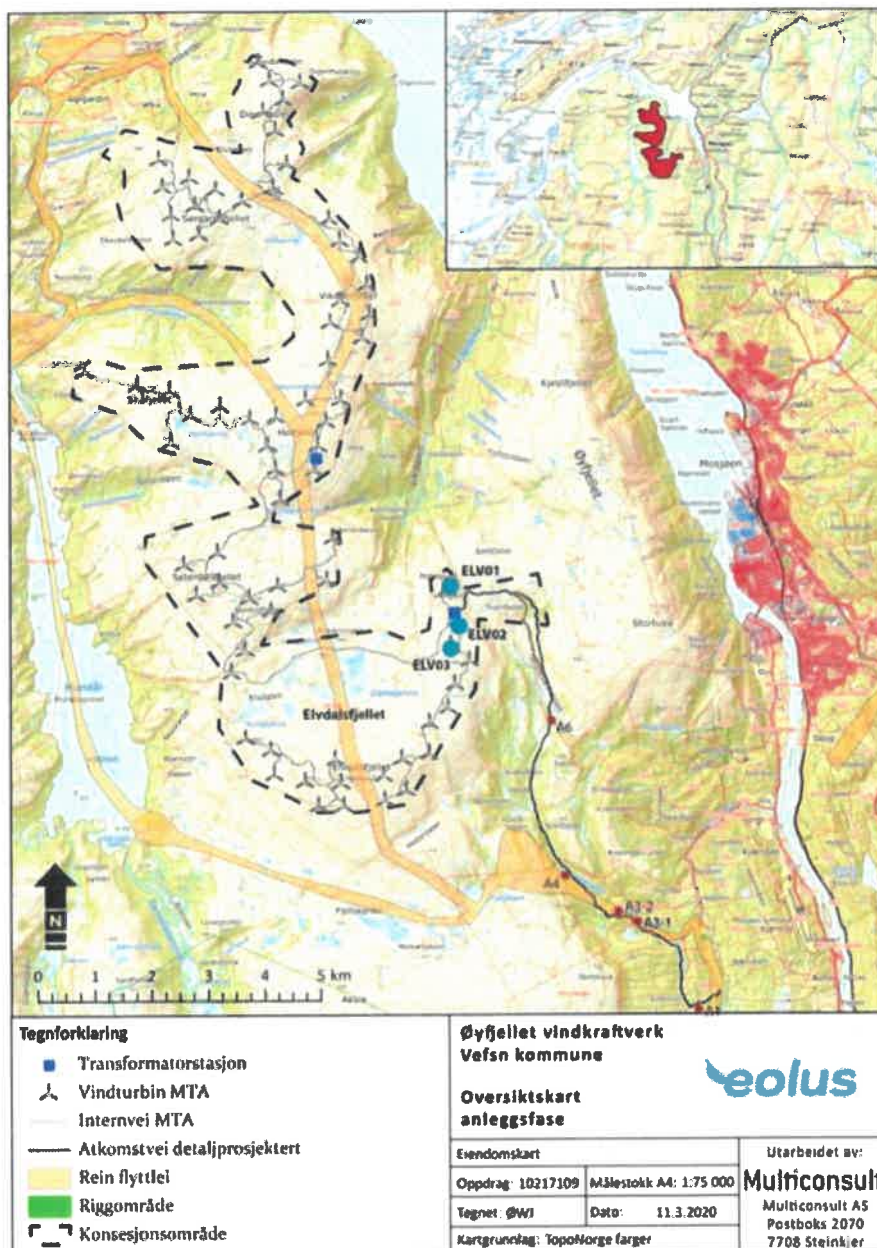
Anders Hammer, sogneprest, Overhalla, anders.m.hammer@hotmail.com tel 98055946

Gry Orfei Solbraa, kapellan, Mosjøen gry.solbraa@vefsn.kommune.no, tel 93825188

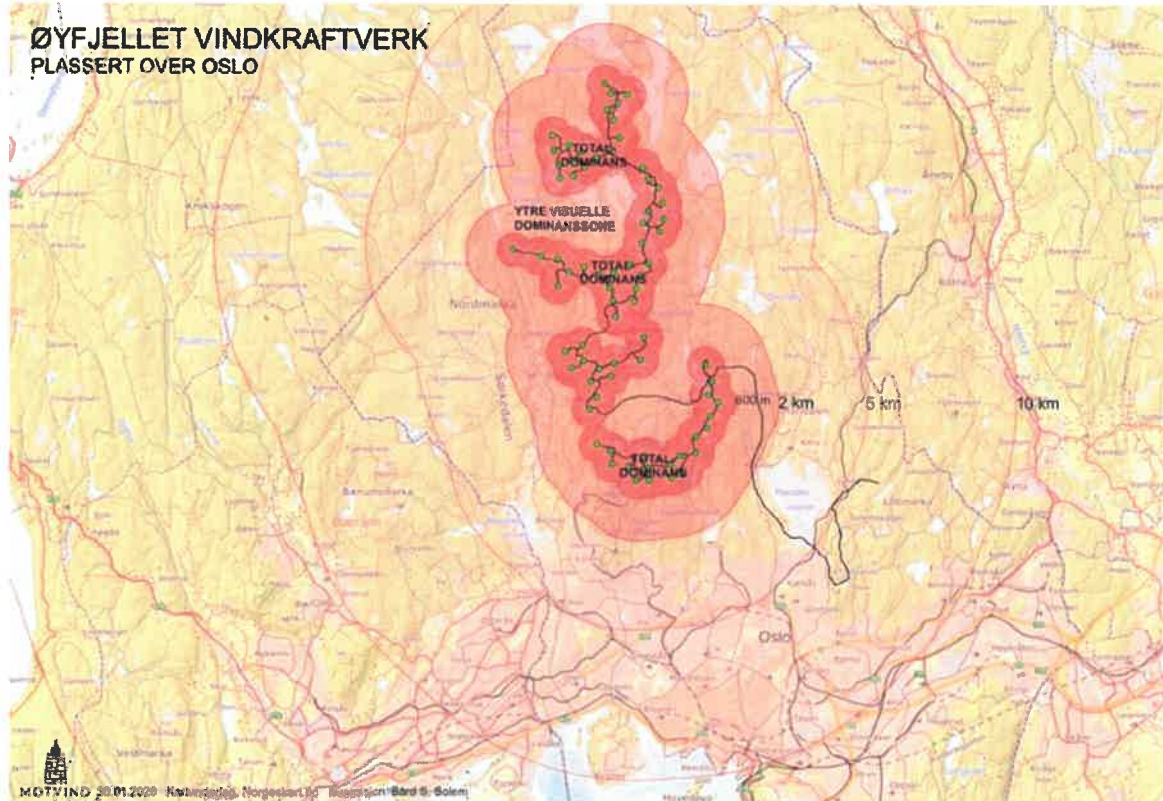
+ 35 prester

Vedlegg: To kart for å vise omfanget av Øyfjellet vindpark i Vefsn. Vi kunne like gjerne lagt ved andre kart, men siden noe av engasjementet springer ut fra Vefsn, har vi med disse to kartene av pedagogiske hensyn. De illustrerer hva vi er i ferd med å gjøre med naturen vår over hele Norge.

¹⁰ På Dagsnytt 18 11.mai 2020. Debatt mellom OED's statssekretær Tony Christian Tiller (H) og Sametingspresidenten Aili Keskitalo. Reindriftnæringa blir overkjørt av utbyggerne på tross av at de er blitt lovet stans i utbyggingens for å få flyttet reinen.

Dette kartet viser det planlagte Øyfjellet vindpark i Mosjøen. Vindturbinene vil plasseres sentralt i flyttleia til reinen og stenge den for alltid. Den alternative flyttleia som går over Hunnålvatnet er allerede ødelagt av vannkraftutbygging!

Øyfjellet vindpark ligger rett bak Mosjøens kjennemerke; Øyfjellet. Nærrområde, turterreng, reinbeitedistrikt. Her ser man hvor stort dette området er i forhold til Oslo.